

Liudas Dapkus pristatė romaną „Saulėgražų dievas“.

Pristatė Liudo Dapkaus romaną „Saulėgražų dievas“

Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešosios bibliotekos Didžiojoje skaitykloje vyko Liudo Dapkaus romano „Saulėgražų dievas“ pristatymas ir diskusija. Diskusijoje dalyvavo knygos autorius ir žurnalistas, redaktorius, diplomatas Aleksandras Matonis.

L. Dapkus – redaktorius, apžvalgininkas, kelionių vadovas, komunikacijos specialistas.

„Būtų net keblu išskirti, kas man yra įdomiausia, tačiau pirmajame interesų penketuke tikrai atsidur-

tų mokslas, geopolitika, literatūra, gyvoji gamta ir muzika“, – sako autorius, aplankęs daugiau nei 70 valstybių ir teritorijų. Tarp ryškiausių įspūdžių palikusiu vietų – Čėčėnija, Afganistanas, Libanas ir, žinoma, Ukraina, jos studijoms pastaraisiais metais jis skyrė daugiausia dėmesio.

Prieš pusantrų metų L. Dapkus išleido kelionių publicistikos knygą „Zavis, kuri supainiojo duris“.

„Saulėgražų dievas“ – veiksmo kūrinys. Paklaustas, kodėl romane la-

bai svarbi muzika, autorius sakė, jog muzika jį lydėjo visą kelionę: „Muzika yra tai, kas pasaulyje kuria tvarką iš netvarkos, tai mūsų nemirtingumo projektas. Savęs palikimas, kai tavęs nebeliks. Man rašant fone skambejo ir mane įkvėpė labai įvairi muzika, ypač daug – klasikinė, pavyzdžiui, Richardo Wagnerio.“

Autorius atskleidė, kad skaitytojai gali tikėtis ir antrosios knygos dalies – ji beveik baigta.

Parengta pagal bibliotekos inf.

metų Šiaulių istorijos

nė pradeda pasakojimu apie Šiaulių dvarą.

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje patys reikšmingiausi dvarai buvo valdovo. Jau XIV amžiuje turime besisiformuojančią valdovo dvarų sistemą, ją pradėjo Vytautas Didysis. Dvarai plėtėsi, vienas tokių valdovo dvarų buvo Šiauliuose. Link XVI–XVII amžiaus turime Šiaulių ekonomijos inventorių, juose yra aprašai, kaip galimai tas dvaras atrodė. Tikrai žinome, kad XV amžiuje jis buvo medinis, o medinį dvarą niokojo gaisrai. XVI–XVII amžiuje po truputėlį keičiasi dvaro veidas, žinome, kad buvo ir mūriniai rūšiai. Link XVIII amžiaus pradėdamos statyti mūrinius dvarus, jo rekonstrukcija XIX amžiuje pradėjo rūpintis grafai Zubovai.

Ankstyviausias Šiaulių dvaro vaizdas išlikęs XIX amžiaus Napoleono Ordos piešinyje. Muziejininkai dažnai sulaukia lankytojų klausimų, kur buvo Šiaulių dvaras? Atsakymas: kur ir dabar yra Zubovų rūmai – Didždvario, Didždvario dvaras.

„XV amžiuje turime iš Šiaulių žemės besisiformuojančią Šiaulių valsčių, Šiaulių valsčiaus ribas galima matyti žemėlapyje. Valsčių sudarė Šiaulių žemės dalis, Joniškis, Žagarė, aplinkinės teritorijos, centras – Šiauliai, o centras Šiauliuose – Šiaulių dvaras. Aplink dvarą auga miestas. Miesto išaugimą rodo svarbus momentas – 1555 metų K. Vopelio Europos žemėlapyje atsiranda „Šiauliai“, – taška žemėlapyje parodo G. Jasiūniene.

Pasak muziejininkės, kita svarbi Šiaulių atminties vieta – Šiaulių bažnyčia. XV amžiuje pradeda kurtis Šiaulių parapija, kuri priklausė Žemaičių vyskupystei. Parapijai reikėjo šventovės ir tikrai žinoma, kad XV amžiuje beveik ten pat, kur dabar yra Šiaulių bažnyčia, stovėjo medinė bažnyčia – 2020–2021 metų archeologinių tyrimų metu rasta jos vieta.

„XVII amžiaus pradžia, 1615–1617 metai, pradeda plėtoti idėją, kad reikia mūrinės bažnyčios. Renkamos fundacijos, šalia medinės bažnyčios prasideda mūrinės bažnyčios statyba. Išskyla tam laikotarpiui aukšta bažnyčia – Šiauliai buvo vienaaukštis medinis miestas. Konsekuota bažnyčia 1634 metais. Bažnyčios bokštas buvo visiškai kitoks, nei matome šiandien. Toks jis buvo iki 1880 metų gaisro, kai į medinį bokštą trenkė žaibas, – ankstesnį bažnyčios vaizdą rodo G. Jasiūniene. – Bažnyčia buvo ne tik religinis centras, bet nuo maždaug XVII amžiaus tarnavo ir laiko suvokimui. Žinoma, kad bažnyčios bokštelyje buvo įrengtas laikrodis.

Laikrodis neiškilo, bet kasinėjimų metu rastas dantratis, spėjama, būtent to laikmečio.“

G. Jasiūniene pabrėžia dar vieną svarbų momentą – galima sakyti, kad Šiauliai yra karališkas miestas. 1589 metais Abiejų Tautų Respublikos Seimas įsteigė karališkąsias ekonomijas, jų buvo šešios: Šiaulių, Alytaus, Gardino, Bresto, Kobryno ir Mogiliovo.

„Kuo tai svarbu? Iš ekonomijos pajamos ėjo tiesiai valdovui išlaikyti. Valdovos ekonomiją galėjo nuomoti, įkeisti, bet negalėjo parduoti. Įkeičiama ekonomija buvo įvairiems didikams, turime ir pirmąjį ekonomijos valdytoją Mikalojų Kristupą Radvilą Našlaitėlį, vėliau – Sapiegos, Valavičių atstovai.“

G. Jasiūniene akcentuoja ir Šiaulių repartacijos atsiradimą. XVIII amžiuje Abiejų Tautų Respublikoje vyksta administracinė reforma, 1775 metais įkuriamas Šiaulių repartacija, teisminė administracinė apygarda, Šiauliuose pradėdama žemaitijos žemės ir pilies teismai.

Šio laikotarpio pasakojimą baigia trečiasis Abiejų Tautų Respublikos padalinijimas.

Miestas auga ir keičiasi

M. Karpas tęsia istoriją: kai po padalinijimo Lietuvos dalis atiteko carinės Rusijos imperijai, Jekaterina II atidavė Šiaulių kraštą valdyti savo patikėtiniui Platonui Zubovui.

Platonas Zubovas čia negyveno, po jo mirties kraštas atiteko broliams, nuo jų prasideda lietuviškoji Zubovų giminės šaka Šiauliuose. Didelis Zubovų giminės indelis Šiaulių miesto plėtrai, lietuviškumui išlaikyti. Grafai Zubovai, atsikėle čia gyventi ir valdyti, labai daug prisidėjo prie miesto ekonominio plėtimosi, daug investavo į naujus fabrikus. Vitrinose matome plytos formą – pastatė plytų fabriką, koklių fragmentą – pastatė koklių fabriką. XIX amžiuje Nikolajus Zubovas organizavo žemės ūkio ir pramonės parodą, ji vyko kas kelerius metus. Pagrindinė užduotis – pristatyti veislinių gyvulių, gyvulių, naujausias žemės ūkio technikas. Grafai Zubovai ir modernizavo jau veikusią „Gubernijos“ alaus gamyklą. Ekspozicijoje pasakojame ir apie didelį Zubovų indelį į švietimą.“

Muziejininko pasakojimą papildė ne tik nuotraukos, dokumentai, bet ir grafų Zubovų butyje naudoti daiktai.

Dar viena svarbi su Šiauliais susijusi asmenybė – Antanas Tyzenhauzas ir jo reformos.

„Šiaulių ekonomiją jis valdė 15 metų, įvedė ir bandė įvesti daug naujovių. Miestas buvo vie-

naaukštis, medinis, jo tikslas buvo pakeisti miesto architektūrą į klasicistinę, pradėti statyti ir dviaukščius pastatus, medinius pastatus pakeisti mūriniais. Žmonės namus pagal sukurtą planą turėjo statyti iš savo lėšų, ne kiekvienas miestiečių galėjo leisti sau tai daryti. Buvo priimtas kompromisas – namai statyti tik mūriniu fasadu, o likęs namas buvo medinis“, – apie vieną iš reformų pasakoja M. Karpas.

Šiauliuose tokių namų neiškilo, bet muziejuje galima pamatyti, kaip atrodė vien mūriniu fasadu medinis pastatas Gardine.

A. Tyzenhauzo valdymo laikotarpį muziejuje primena įrankiai, buities daiktai, monetos, plytos iš Priskėlimo aikštės radinių.

Ekspozicijoje dėmesys skirtas ir 1794 metų Tado Kosciuškos, 1830–1831 ir 1863–1864 metų sukilimams – jie taip pat glaudžiai susiję su Šiauliais ir Šiaulių apylinkėmis.

M. Karpas pasakojime išskiria XIX amžiaus ir XX amžiaus pradžios Šiaulius.

XIX amžiuje atidarytos Berniukų ir Mergaičių gimnazijos, o pagal 1897 metų surašymą matyti, kad apie 52 procentus vyrų ir apie 42 procentus moterų laikyti raštingi.

Per Šiaulius nutiestas Rygos–Tilžės plentas, geležinkelio linija Liepoja–Romnai. Liko neįgyvendintas grandiozinis projektas – 1825 metais pradėtas kasni Ventos–Dubysos kanalas.

„Eksponuojami daiktai rodo, kad miesto gyventojai minimu laikotarpiu sau galėjo leisti prabangesnius daiktus: matome indų, fotoaparatus, puošnius batelius“, – rodo M. Karpas.

Viską pakeitė Pirmasis pasaulinis karas, kai net 65 procentai miesto buvo sugriauta. Prieš karą mieste gyveno apie 16 tūkstančių gyventojų, o po karo liko apie 5 tūkstančius. Miesto griuvėsiai liko jamžinti nuotraukoje iš paukščio skrydžio.

M. Karpas kviečia užsukti ir į edukacinę antrojo aukšto erdvę – tarpukario pradžios klasę. Mokykla ir muziejus – glaudžiai susiję.

1923 metais įkurtas muziejus iš pradžių neturėjo tinkamų patalpų. 1933 metais planuota statyti muziejaus pastatą su bibliotekos rūmais, bet pasikeitusių miesto valdžia projekto atsisakė. Priimtas kompromisas suteikti muziejui bendras patalpas su mokykla. Pagal Vlado Bitės projektą patatytame pastate mokykla veikė cokoliniame ir antrame aukšte, o muziejus – trečiame aukšte ir palėpėje. Dabar tarpukario klasėje lankytojai gali mokyti trijų dalykų: dailės, lietuvių kalbos bei istorijos.

Ekspozicija pasakoja apie senosios Lieporių gyvenvietės geležies gavybą.

Besikeičiantis miestas – Antano Tyzenhauzo reformos Šiauliuose.

Šiaulių dvaro, bažnyčios ir parapijos istoriją pasakojanti ekspozicija.